

กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิง วรรณกรรมรางวัลชมนานา

Linguistic Devices in Portraying Ideology of Femininity
toward Chommanard Book Prize

จุฬารักษ์ คุณาวัดนนันท์¹ / ราชนีย์ นิลวรรณภา²

Julaporn Kunawattananan¹ / Rachan Nillawannapha²

^{1,2}หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม 44150, ประเทศไทย

^{1,2}Master of Arts Program Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham University Maha Sarakham 44150, Thailand

Corresponding author. Email : julaporn5693@gmail.com

Received: May 5, 2023

Revised: June 13, 2023

Accepted: December 12, 2023

Abstract

This article aimed to explore the linguistic devices in portraying ideology of femininity toward 8 pieces of work in Chommanard Book Prize from the years 2008–2021. The conceptual frameworks comprised linguistic devices, usage of words, phrases, and messages apparent in Chommanard Book Prize. The finding revealed 8 linguistic devices in analysis of texts from Chommanard Book Prize: word-used, simile, metaphor, presupposition, modality, hyperbole, rhetorical questions, and symbol. Such devices reflected the ideology of femininity hidden in the books towards the language used as a means of sentiments and ideology of femininity. Furthermore, the language showed the truth of social roles and spaces to create awareness of femininity matter as well as an acceptance of equality between men and women.

Key words: linguistic device, Ideology of femininity, Chommanard Book Prize

วรรณกรรมไทยในปัจจุบัน มีการจัดประกวดวรรณกรรม เพื่อค้นหาวรรณกรรมและนักเขียน ที่มีคุณภาพ เพื่อยกย่องและเผยแพร่ผลงานเหล่านั้น ซึ่งมีการจัดประกวดหลากหลายรางวัล เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (รางวัลซีไรต์) การประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า การประกวดรางวัลการประกวดงานเขียนนายอินทร์อะวอร์ด การประกวดวรรณกรรมเยาวชนแว่นแก้ว รางวัล 7 Book Awards เป็นต้น ซึ่งแต่ละรายการที่จัดประกวดต่างก็มีจุดมุ่งหมายและขอบเขต การพิจารณาผลงานที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามในบรรดารายการที่จัดการประกวดวรรณกรรมนั้น “วรรณกรรมรางวัลชมนาด (Chommanard Book Prize)” เป็นวรรณกรรมกลุ่มหนึ่งที่มีความน่าสนใจ ในปัจจุบัน และมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวรรณกรรมรางวัลอื่น ๆ เนื่องจากเป็นการประกวดวรรณกรรม ที่ส่งเสริมให้สตรีสร้างสรรค์ผลงานทั้งประเภทนวนิยายและประเภทสารคดี โดยถ่ายทอดเรื่องราวจาก จินตนาการและประสบการณ์ตรงของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ ที่นำเสนอให้เห็นอุดมการณ์ความเป็นหญิงผ่าน วรรณกรรมส่งเสริมให้นักเขียนทั้งมืออาชีพและมือใหม่สร้างสรรค์ผลงานในมุมมองของผู้หญิง

วรรณกรรมรางวัลชมนาด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2551 โดยเริ่มต้นโครงการได้รับพระกรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระยศในขณะนั้น) พระราชทาน โล่เกียรติยศ พระราชทานรางวัลเพื่อเป็นกำลังใจแก่นักเขียน งานเขียนของนักเขียนหญิงรางวัลชมนาดมี ทั้งงานเขียนแนวสารคดี (Non - Fiction) ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของผู้เขียนที่มาจากหลากหลายอาชีพ ผู้เขียนจึงมีกลวิธีทางภาษาในการนำเสนอความคิดที่หลากหลาย อีกทั้งงานเขียนนวนิยาย (Fiction -Novel) โดยส่วนใหญ่ การประกวดจะเปิดโอกาสให้นักเขียนมือใหม่ ที่ไม่ใช่นักเขียนมืออาชีพเข้าร่วมประกวด รวมถึงนักเขียนเหล่านั้นต่างมีอาชีพที่หลากหลาย เช่น อาชีพแพทย์ พนักงานบริษัท แม่ม้า อาชีพนางแบบ และโสเภณี เป็นต้น ซึ่งนักเขียนเหล่านี้มีสถานะทางสังคมที่แตกต่างกันออกไป ทำให้เห็นถึงความหลากหลาย ของบทบาทสตรีที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

จึงนำไปสู่ความสนใจที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในประเด็นการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อถ่ายทอด อุดมการณ์ความเป็นหญิง ได้แก่ การใช้คำเรียกชื่อ การใช้อุปมา การใช้อุปลักษณ์ การใช้สัมผัส การใช้ทัศนภาพ การกล่าวเกินจริง การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และการใช้สัญลักษณ์ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

“แม้จำเป็นต้องพูดความจริง เชื้อเถอะว่าเธอสองคนอยู่ด้วยกันไม่ได้หรอก วันหนึ่งทจะต้อง ก้าวไปเป็นนายพล และอาจจะได้เป็นถึงรัฐมนตรี คิดดูสิ ทศจะพาเมียออกสังคัมยังใ ผู้หญิง ต้องส่งเสริมสามีทุกด้าน แต่เธอทำอะไรได้ นอกจากเย็บกระดุมเสื้อ”

“ฉันเป็นคนหัวดี” ทมหดทศจับมือเย็บเย็บของฉัน “เธอสามารถเรียนจบปริญญาตรีได้ไม่ยาก ผมสัญญาว่าจะไม่เอาใคร ถ้าเปิดโอกาสให้เรา”

“แต่เธอเปลี่ยนอดีตที่เป็นสาวฉันทนาของเธอไม่ได้ ไม่เห็นแก่แม่ก็เห็นแก่หน้าพ่อแสบบ้าง”

(Ratsameethong, 2017, pp. 99-100)

จากสารคดีเรื่อง ความฝันของฉันทนา ใช้คำว่าฉันทนาเป็นคำเรียกอาชีพสาวโรงงาน ที่ใช้เป็น คำเรียกชื่อของหญิงสาวโรงงานทอผ้า มีที่มาจากวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งซึ่งโด่งดังในอดีต ขับร้องโดย

รักชาติ ศิริชัย เนื้อร้องของวรรณกรรมเพลงได้กล่าวถึงหญิงสาวชื่อฉันทนาที่มีอาชีพเป็นสาวโรงงานทอผ้า ต่อมาฉันทนาจึงกลายเป็นค้าเรียกหญิงสาวโรงงานทั่วไปจนถึงปัจจุบัน จากตัวบทตัวละครเอกหญิงคือฉันทรา ซึ่งมีอาชีพสาวโรงงานเย็บผ้าและได้คบหาดูใจกับทศมีอาชีพรับราชการทหารซึ่งยศในขณะนั้นคือ ร้อยโท บิดาเป็นนายทหารและมารดาเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย เมื่อทศพาทฉันทราไปรับประทานอาหารที่บ้านครอบครัวของทศแสดงความไม่พอใจที่บุตรชายได้คบหากับหญิงสาวที่มีสถานะทางสังคมที่แตกต่าง กันและด้อยค่าหญิงสาวคนดังกล่าว ฉันทรามีอาชีพสาวโรงงานเย็บผ้าเนื่องจากเป็นบุตรสาวในครอบครัว ชาวจีน ในอดีตไม่นิยมให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงหญิงสาวจึงมีความพยายามในการหาเลี้ยงชีพและ ช่วยเหลือครอบครัวโดยการทำงานในโรงงานเย็บผ้าซึ่งเป็นอาชีพที่เปิดรับผู้หญิงที่มีการศึกษาน้อย ในยุคที่ประเทศไทยกำลังก้าวเป็นประเทศอุตสาหกรรม ช่วงทศวรรษ 2520 โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรงงานสิ่งทอที่ต้องการความสามารถของแรงงานสตรี อาชีพ ของฉันทราจึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ความเป็นหญิงกับการศึกษาว่า ผู้หญิงในอดีตมักไม่ได้รับการศึกษา ในระดับที่สูงเนื่องจากเมื่อมีการแต่งงาน มีครอบครัวก็มีหน้าที่เป็นภรรยา เป็นแม่บ้าน เป็นแม่ และอาชีพ นอกบ้านที่ผู้หญิงมีการศึกษาน้อยสามารถเลือกได้ ในยุคสมัยนั้นคือสาวโรงงาน ที่ถือเป็นอาชีพที่แสดงให้เห็นถึงความต่อสู้ของผู้หญิงที่ต้องการหารายได้จากการทำงานที่สุจริต แม้จะถูกมองว่าเป็นอาชีพ ของคนชนชั้นแรงงานก็ตาม ดังที่ครอบครัวฝ่ายชายไม่ยอมรับเพราะถูกมองว่าอาชีพสาวโรงงานเป็นเพียงแค่อาชีพของคนชนชั้นล่างที่หาเช้ากินค่ำ จึงไม่คู่ควรกับบุตรชายที่เป็นนายทหาร ฉะนั้นคำว่า ฉันทนา จึงได้นำเสนอกลวิธีการใช้คำเรียกชื่อเพื่อนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงได้อย่างน่าสนใจ

ด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอุดมการณ์ความเป็นหญิงและกลวิธี ทางภาษาในวรรณกรรมรางวัลชมนาดา โดยศึกษาวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลรางชมนาดา ระหว่างปี พ.ศ.2551 – 2564 ประเภทสารคดี จำนวน 8 เล่ม ได้แก่ ร้อยวันต์ ฉันทโอเอรีกับประสบการณ์ข้ามแดน พลุกซามาตา ก่อนสิ้นรุ่งอรุณแห่งฝัน เขาตราหน้าว่าหมอม่าคน ชังหญิง ความฝันของฉันทนา และโลกคู่ขนาน โดยจะประยุกต์ใช้แนวคิดอุดมการณ์ความเป็นหญิงและกลวิธีทางภาษามาเป็นกรอบ ในการศึกษาวิเคราะห์ การศึกษาดังกล่าวจะสามารถแสดงให้เห็นวิธีการศึกษาที่สัมพันธ์กันระหว่าง อุดมการณ์ความเป็นหญิงกับภาษาที่นักเขียนหญิงถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม และทำให้เห็นถึงการสื่อสาร ผ่านวรรณกรรมสำหรับนักเขียนหญิงเพื่อให้ผู้หญิงเป็นผู้บอกเล่าผ่านมุมมองความคิดที่สะท้อนเรื่องราวได้ อย่างน่าสนใจ และสามารถนำไปศึกษาทั้งอุดมการณ์และกลวิธีทางภาษาได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงวรรณกรรมรางวัลชมนาดา ระหว่างปี พ.ศ.2551 – 2564

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลชมนาดา ระหว่างปี พ.ศ.2551 – 2564 ประเภทสารคดี จำนวน 8 เล่ม ได้แก่ ร้อยวันต์ ฉันทโอเอรีกับประสบการณ์ข้ามแดน พลุกซามาตา ก่อนสิ้นรุ่งอรุณแห่งฝัน เขาตราหน้าว่าหมอม่าคน ชังหญิง ความฝันของฉันทนา และโลกคู่ขนาน

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Angkapanichkit (2014, p. 23) กล่าวถึงการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในข้อความ สรุปได้ว่า การอธิบายวิธีการใช้ภาษาในข้อความนั้น นอกเหนือจากการพรรณนาว่าปรากฏลักษณะทางภาษาอะไร และใช้อย่างไรแล้ว หากยังปรากฏการตีความและการอธิบายความคิดบางประการที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษา ช่วยให้เข้าใจการสื่อความหมายในข้อความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการอธิบายลักษณะภาษาในการนำเสนอข้อความเป็นการอธิบายในเชิงการใช้อย่างมีวัตถุประสงค์หรือเรียกว่า “กลวิธีทางภาษา” เป็นกลวิธีที่ปรากฏในการผลิตข้อความเพื่อสื่อสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งกลวิธีทางภาษามักปรากฏทั่วไปภายในข้อความ เพราะตัวบทแต่ละตัวบท ได้ผ่านการเลือกใช้ภาษาอันแฝงวัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้ส่งสารข้อความไปยังผู้รับสาร ท่ามกลางกิจกรรมการสื่อสารบางประการ ส่งผลให้ตัวบทหรือข้อความประเภทต่าง ๆ เจือปนไปด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไป นับเป็นระบบการใช้ภาษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป้าหมายการวิเคราะห์ข้อความจึงไม่ใช่การวิเคราะห์เพียงลักษณะภาษาในข้อความเท่านั้น แต่เป็นการวิเคราะห์หิวัดคิดและการเปิดเผยความคิดที่แฝงอยู่ในข้อความนั้นด้วย โดยการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษามีแนวทางและวิธีการวิเคราะห์อย่างหลากหลาย เช่น ถ้าเน้นโครงสร้างอาจเริ่มต้นจากการวิเคราะห์โครงสร้างประโยค โครงสร้างข้อความ และโครงสร้างตัวบทตามประเภท หากเน้นลักษณะภาษาอาจวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ วลี ประโยค หรือลักษณะทางวงจลลีลา (style) วิเคราะห์ด้านเจตนาของข้อความในการสื่อสารตามหลักวัจนปฏิบัติศาสตร์ วิเคราะห์ลักษณะการเรียบเรียงข้อความ เป็นต้น

ต่อมา Angkapanichkit (2014, pp. 180-181) ได้ให้ความหมายกลวิธีทางภาษา (linguistic strategies) หมายถึง ลักษณะภาษาที่ใช้นำเสนอข้อความ ซึ่งเป็นภาษาที่ถูกเลือกเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างในการสื่อสาร กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสารที่แตกต่างกัน ย่อมมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และเจตนาของผู้ส่งสาร สื่อไปยังผู้รับสาร ท่ามกลางกิจกรรมการสื่อสารบางประการ ตัวบทหรือข้อความประเภทต่าง ๆ ก็มักจะเจือปนด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไปด้วย

จากแนวคิดกลวิธีทางภาษาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่เน้นลักษณะภาษา โดยวิเคราะห์การใช้คำ วลี ประโยค ดังนั้นถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในตัวบทของวรรณกรรมรางวัลชมนาด จึงมีรูปแบบที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาพิจารณาถ้อยคำต่าง ๆ ผ่านกลวิธีทางภาษาในวรรณกรรมของนักเขียนหญิงรางวัลชมนาด เพื่อให้มองเห็นอุดมการณ์ทางสังคมที่เกาะเกี่ยวอยู่ในข้อความต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัลชมนาด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงในวรรณกรรมรางวัลชมนาดเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดกลวิธีทางภาษาที่สื่อให้เห็นอุดมการณ์ความเป็นหญิงในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากวรรณกรรมรางวัลชมนาด ระหว่างปี พ.ศ.2551 – 2564 ประเภทสารคดี จำนวน 8 เล่ม ได้แก่ รอยสันต์ ฉันทโอเอรีกับประสบการณ์ข้ามแดน พฤษยามาตา ก่อนสิ้นรุ่งอรุณแห่งฝัน เขาตราหน้าว่าหมอฆ่าคน ชิงหญิง ความฝันของฉันทนา และโลกคู่ขนาน
2. ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์วรรณกรรมรางวัลชมนาด โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้ กลวิธีการใช้คำ กลวิธีการใช้อุปมา กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีการใช้มูลบทกลด วิธีการใช้ทัศนภาวะ กลวิธีการกล่าวเกินจริง กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และกลวิธีการใช้สัญลักษณ์
3. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **กลวิธีทางภาษา** หมายถึง กระบวนการใช้ภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงที่สื่อสารผ่านเรื่องราวในวรรณกรรม ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลายได้แก่ กลวิธีการใช้คำ กลวิธีการใช้อุปมา กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีการใช้มูลบท กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ กลวิธีการกล่าวเกินจริง กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และกลวิธีการใช้สัญลักษณ์
2. **อุดมการณ์ความเป็นหญิง** หมายถึง การสร้างระบบความคิด ความเชื่อของผู้หญิงที่ประกอบสร้างจากบริบททางสังคม เพื่อสร้างการยอมรับและความเท่าเทียม ซึ่งแสดงออกผ่านบทบาท หน้าที่ และสถานภาพต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคม
3. **วรรณกรรมรางวัลชมนาด** หมายถึง วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมจากการประกวดวรรณกรรมรางวัล “ชมนาด” ซึ่งมีวรรณกรรม ทั้งประเภทนวนิยายและประเภทสารคดี โดยรางวัลนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเขียนที่เป็นผู้หญิงได้มีโอกาสนำเสนอผลงานทางวรรณกรรมสู่สังคม ซึ่งส่วนมากจะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวจากจินตนาการและประสบการณ์ตรงของผู้เขียนหญิง ในแง่มุมต่าง ๆ ที่นำเสนอให้เห็นอุดมการณ์ความเป็นหญิงในสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า วรรณกรรมรางวัลชมนาดใช้ภาษาในการสื่ออุดมการณ์เพื่อสะท้อนความเป็นหญิงในวรรณกรรมรางวัลชมนาดประเภทสารคดีใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิง 8 กลวิธี ดังนี้

1. กลวิธีการใช้คำ

การเรียกชื่อ เป็นกลวิธีการใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันที่จริงก็มีลักษณะเดียวกับกับวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้คำศัพท์อ้างอิงหรือกล่าวถึงบุคคล กลุ่มบุคคล หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากจะเรียกว่ากลวิธีอ้างอิง (referencing) ก็ไม่ต่างกันมากนัก เพียงแต่การเรียกชื่อจะเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติทางสังคมเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรียกบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในขณะที่การอ้างอิงเป็นมุมมองที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา หรือจะกล่าวให้เฉพาะมากขึ้นก็คือ เป็นมุมมองด้านการเชื่อมโยงความที่เน้นด้านภาษามากกว่าที่จะเน้นไปที่วิถีปฏิบัติทางสังคม การเรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดีและมักจะเกี่ยวพันกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม เราทุกคนต่างก็มีชื่อ

และได้รับการตั้งชื่อตั้งแต่แรก และเราก็ใช้ชื่อเช่นนั้น ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใคร และคนอื่นก็แยกเราออกจากคนอื่นได้เมื่อเราเปลี่ยนชื่อ ซึ่งคนในสังคมไทยปัจจุบันก็นิยมที่จะเปลี่ยนชื่อกันเมื่อเปลี่ยนชื่อก็เป็นการตั้งชื่อใหม่เช่นกัน ซึ่งแฝงไปด้วยความเชื่อ ความคิดบางอย่างในการตั้งชื่อนั้นด้วย ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 มีแขกญี่ปุ่นมาพาดฉันไปโรงแรม ลักษณะของญี่ปุ่นคนนั้นยังไม่แก่ ตอนนั้นฉัน 19 ปี เค้กประมาณ 24 - 25 เค้กมารับฉันไป 3 คินดิด ๆ กัน และทำท่าว่าจะมาติดแท้ก็ให้ฉันชนะด้วย (Sawang duean, 2009, p. 111)

จากตัวอย่าง คำว่า แท้หรือคอนแท้ก เป็นคำที่ใช้ในกลุ่มหญิงขายบริการที่หมายถึงหนี้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปขายบริการทางเพศในต่างประเทศ แท้ก็สื่อถึงผู้หญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศที่มีภาระหนี้สินติดตัวมา และต้องอดทนทำงานใช้หนี้เพื่อให้หนี้หมดไป

ตัวอย่างที่ 2 ฉันสังเกตดูแม่ห้องคนนี่ ซึ่งวัยน่าจะ 40 ปีไปแล้ว ทำท่าทางเก่าเอาเรื่องไม่เบา เพราะเธอมีรอยสักยันต์เขียวครีမ်เต็มแผ่นหลังไม่ต่างจากผู้ชาย อีกทั้งที่น้องก็สักรูปปลาทองสีแดงวายุคู่กัน ก็น่าจะบอกให้รู้ว่าโขงโขนขนาดไหน คาดว่าต้องผ่านคุกตารางมาอย่างซ้ำซง (Sawangduean, 2016, p. 55)

จากตัวอย่าง คำว่า แม่ห้องในดับทนี่คือคำเรียกนักโทษหญิงที่เป็นหัวหน้าห้องมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของนักโทษหญิงที่อยู่ร่วมห้องนอนเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าลูกห้อง แต่ละห้องจะมีห้องจะมีนักโทษหญิง 50 - 60 คน แม่ห้องจึงต้องสร้างความน่าเกรงขาม และแข็งแกร่งเหมือนผู้ชาย

2. กลวิธีการใช้อุปมา

การใช้อุปมา (simile) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ที่โดยธรรมชาติแล้วมีสภาพที่ต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกันและใช้คำที่มีความหมายว่า เหมือนหรือคล้ายเป็นคำแสดงเปรียบเทียบเพื่อเน้นให้เห็นความจริงว่า เหมือนอย่างไร ในลักษณะใด

ตัวอย่างที่ 3 เฮียคำเห็นว่าฉันเคยอยู่ภัตตาคารมาก่อน คงจะผ่านสังเวียนมาเยอะมั้ง เค้ารู้แต่ว่าฉันขายตัวที่ภัตตาคาร แต่เค้าไม่เคยรู้ว่าฉันขายอย่างไร อยู่อย่างไรในภัตตาคาร (Sawangduean, 2009, p. 63)

จากตัวอย่าง ได้เปรียบเทียบหญิงสาวที่ผ่านการขายตัวเหมือนนักมวยที่ผ่านการชกบนเวทีมวยมาแล้ว ซึ่งต้องการสื่อให้เห็นว่าการขายบริการทางเพศต้องเผชิญกับการใช้ความรุนแรงและยังแฝงด้วยความเจ็บปวดด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 4 ร่างกายของฉันได้เปลี่ยนกลายเป็นขวดนมยักษ์ที่มีหน้าอกเสมือนหลอด ให้เจ้าวันได้ดูดกิน จะเห็นขำก็ตรงเต้าทั้งสองข้างขยายใหญ่ ใหญ่กว่าหัวเล็ก ๆ ที่ซุกใช้บนหน้าอกเสียอีก (Khacha, 2018, p. 48)

จากตัวอย่าง ได้เปรียบเทียบแม่เหมือนขวดนมยักษ์ ซึ่งมีหน้าอกเหมือนหลอดดูดนม ที่พร้อมให้ลูกได้ดื่มกิน ผู้กล่าวได้สะท้อนความเป็นแม่ที่พร้อมเป็นผู้ให้อาหาร ให้ความรัก ให้การเลี้ยงดู และสามารถเป็นทุกอย่างเพื่อลูกได้

3. กลวิธีการใช้อุปลักษณ์

การใช้อุปลักษณ์ (metaphor) คือ การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันระหว่างแนวคิด หรือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกัน โดยอุปลักษณ์จะประกอบด้วย “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (Source Domain) และ “สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ” (Target Domain) โดยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบกันนั้นมาจากสิ่งที่อยู่คนละวงความหมายกัน แต่มีคุณลักษณะเด่นที่เชื่อมโยงทั้งสองเข้าด้วยกัน (Panpothong, 1999) การใช้อุปลักษณ์นี้ผู้แนะนำจะนำเอาแบบเปรียบเทียบหนึ่งมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้แนะนำต้องการนำเสนอหรือเสนอแนะเพื่อให้ผู้ประสบปัญหาจินตนาการตามได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น หรือเห็นถึงข้อดี-ข้อเสียของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากการตีความผ่านสิ่งที่ผู้แนะนำได้นำมาเป็นแบบเปรียบเทียบ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวทางที่ผู้แนะนำให้คำแนะนำไว้ (Klinsuwan, 2013, p. 76) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เรามิมีโนทัศน์หรือระบบความคิดเช่นไร เราก็จะใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เช่นนั้นออกไปเช่นกัน นอกจากนี้อุปลักษณ์ยังเป็นเครื่องมือทางภาษาที่มีพลังในการโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เห็นตามที่ผู้ส่งสารนำเสนอได้ และอุปลักษณ์มีคุณสมบัติ ในการเชื่อมโยงกันระหว่างความคิดกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ทำให้อุปลักษณ์มีพลังในการโน้มน้าวใจอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดและกำหนดมุมมองของผู้รับสารได้อีกด้วย

จากการศึกษาการใช้อุปลักษณ์ในวรรณกรรมรางวัลขนาดพบว่า มีการใช้อุปลักษณ์ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 คนจีนเรบอกว่าคุณผู้ชายมีความรู้เป็นอาวุธ ส่วนผู้หญิงมีความสวยเป็นอาวุธ”

(Tansakunrungueang, 2008 , p. 154)

จากตัวอย่าง เป็นการอุปลักษณ์โดยเปรียบเทียบความสวยของผู้หญิงเป็นอาวุธ หมายถึง (1) น. เครื่องมือที่ใช้ในการทำร้าย ทำลาย ป้องกัน ต่อสู้ หรือฆ่า (2) น. โดยปริยาย หมายถึงมีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น ใช้ปัญญาเป็นอาวุธ และ (3) (กฎ) สิ่งซึ่งโดยสภาพได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประทุษร้ายร่างกายของบุคคล และรวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่ซึ่งได้ใช้เจตนาจะประทุษร้ายร่างกาย ถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ Royal Institute (2011) ซึ่งในบริบทนี้เปรียบเทียบความสวยของผู้หญิงเป็นอาวุธ ที่ไม่ใช่เครื่องมือในการทำร้ายต่อสู้ หรือฆ่า แต่เป็นสิ่งที่สามารถเป็นใบเบิกทางเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จ ดังตัวบทที่ผู้กล่าวได้บอกกลุกลานที่เป็นหญิงสาวให้ดูแลเรือนร่างของตนเอง

ตัวอย่างที่ 6 ชีวิตก็คือการเล่นเกม ต้องใช้ทั้งชีวิตเป็นเดิมพัน ตาต่อตา ฟันต่อฟัน สู้ให้รู้แพ้ รู้ชนะไปข้างหนึ่ง ด้วยความคิดแบบนั้น เปลวจึงตัดสินใจแก้แค้นสามีเหมือนกับที่เขาทำไว้กับเธอในอดีต โดยแอบไปคบชู้กับชายอื่นบ้าง

(Paphanthawee, 2013, p. 45)

จากตัวอย่าง ได้เปรียบชีวิตกับการเล่นเกม ต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพันของหญิงคนหนึ่งซึ่งเธอโกรธแค้นสามีที่นอกใจเธอมีหญิงอื่น ทำให้เธอคบชู้เพื่อเป็นการแก้แค้นเอาคืน และสะท้อนให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมในเรื่องการคบชู้

ตัวอย่างที่ 7 ตัดอนาคตหนูคนเดียวไม่พอ ยิ่งลากจุ่มมาระจอกงอแงอีกคนเหอ ขอให้รู้ไว้เลยว่า หนูจะไม่ยอมให้น้องคนไหนต้องออกจากโรงเรียนอีกแล้ว เดียวกับแม่เห็นลูกผู้หญิงเป็นวัวเป็นควายหรือยัง ถึงจะให้ออกจากโรงเรียนอยู่เรื่อย ที่ลูกผู้ชายยกย่องเทิดทูนอย่างกับเทวดาเหาะลงมาเกิด (Ratsameethong, 2017, p. 61)

จากตัวอย่าง ผู้พูดกล่าวถึงครอบครัวของตน ซึ่งเป็นครอบครัวชาวจีน ในอดีตไม่นิยมให้ลูกสาวเรียนหนังสือ และเธอเป็นลูกสาวคนโต พ่อแม่ให้เธอออกจากโรงเรียนมาทำงานเป็นโรงงานเย็บผ้าเพื่อส่งน้องชายเรียนหนังสือในระดับสูง ต่อมาเมื่อน้องสาวคนรองจบชั้นประถมศึกษา พ่อกับแม่จึงให้หยุดเรียนเพื่อออกมาทำงานช่วยครอบครัว เธอจึงมองว่าพ่อแม่เปรียบลูกสาวเป็นวัวเป็นควาย ที่ต้องออกมาใช้แรงงาน และเปรียบลูกชายเป็นเทวดาที่ครอบครัวให้การยกย่องเทิดทูน

4. กลวิธีการใช้มูลบท

การใช้มูลบท (Presuppositions) คือ การใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความเชื่อหรือความรู้เบื้องต้นที่มีอยู่ก่อนโดยไม่ต้องเอ่ยถึงความเชื่อหรือความรู้นั้นโดยตรง (Phakdeephasook, 2010, p. 58) อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้คำศัพท์หรือวลีบางคำที่ทำให้นึกถึงความหมายอื่นนอกเหนือจากความหมายที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ (Hongladarom, 2004, p. 43)

จากการศึกษาวิธีการใช้มูลบทเพื่อนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงพบการใช้มูลบท ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8 พวกเราก็กินกันไปทำงานในร้านมาฆ่าเซ็งเซ็ง ซึ่งมาฆ่าเซ็งก็ชอบ เพราะเพื่อน ๆ ของฉันหน้าตาดีกันทุกคน จากนั้นไม่นานเท่าใด ตึกตาก็ตามมาอีกคน เหมือนกันกับทุกคนคือหน้าผามา เพราะมีผิวแล้วไม่มีใครโปรดสักคน สุดท้ายก็ต้องกลับมาทำงานอาชีพเดิม (Sawang deuan, 2009, p. 160)

จากตัวอย่าง ใช้มูลบทที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดและกลุ่มเพื่อนมีความรู้เบื้องต้นที่มีร่วมกัน คือ เดิมทีหญิงสาวเหล่านี้มีอาชีพโสเภณี ต่อมาพวกเธอเหล่านั้นได้แยกย้ายกันเพื่อมีครอบครัวครบครัน แต่ชีวิตครอบครัวไม่ราบรื่นหญิงสาวเหล่านี้จึงกลับมาทำงานอาชีพเดิม

ตัวอย่างที่ 9 เรื่องทำแท้งอย่าไปทำเลย บาปกรรมทั้งนั้น ฉันท้องร้องละ ทุกปีในเดือนธันวาคมฉันบวชชีพราหมณ์ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้พ่อแม่ของฉันและพ่อแม่ของพ่อแม่ที่ล่วงลับไปนานแล้ว หากทำแท้ง บุญที่ฉันทำต่อ ๆ กันมาหลายปี มิหายไปหมดหรือ (Sisukho, 2013, p. 37)

จากตัวอย่าง ผู้พูดได้ใช้มูลบทความเชื่อเรื่องบาปบุญ เเวรกรรม และเชื่อว่าการทำแท้งเป็นการทำบาปอย่างหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้ง ซึ่งหากทำแท้งผลบุญที่เคยสะสมไว้สูญหายไปเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 10 สำหรับพวกผู้หญิงอีสานนั้นเชื่อว่าจะอ่อนแอ เมื่อถึงคราวที่ครอบครัวประสบปัญหาเข้าตาจน พวกหล่อนจะต่อสู้ดิ้นรนจนถึงที่สุดแม้จะเป็นหนทางที่ยากลำบากแสนเข็ญ แต่ก็ไม่เคยยกบันบางคนเร่ร่อนไปทั่วเพื่อทำงานกรรมกรก่อสร้าง บ้างก็เป็นคนรับใช้ทั่วไปในเมืองใหญ่ ผู้หญิงบางรายสิ้นเนื้อประดาตัว แถมผู้นำครอบครัวยังดิดเล้าอ้อมแงม ฝืนนั้นเข้าสิง และเจ้าชู้เที่ยวแจกความรักทั่วไป

(Praphanthawee, 2013, p. 116)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้มุลบทความเชื่อเดิมที่มีร่วมกันในกลุ่มผู้หญิงชาวอีสานเพราะเมื่อผู้พูดกล่าวถึงพวกผู้หญิงอีสาน แสดงให้เห็นความเข้มแข็งไม่อ่อนแอต่อการดิ้นต่อสู้ทุกรูปแบบเมื่อถึงเวลาที่ครอบครัวประสบปัญหา

5. กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ

การใช้ทัศนภาวะ (Modality) Simpson (1993, as cited in Angkapanichkit, 2014) อธิบายว่า การแสดงทัศนภาวะ หมายถึง การที่ผู้ส่งสารแสดงความคิดหรือเจตคติเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ การแสดงทัศนภาวะทำได้โดยการใช้คำแสดงทัศนภาวะต่าง ๆ ได้แก่ การใช้คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ เช่น “น่าจะเป็น” “อาจจะเป็น” “ท่าทาง” “แน่นอน” เป็นต้น การใช้คำแสดงทัศนคติที่ต้องการการพิสูจน์ เช่น “เชื่อว่า” “คิดว่า” “สงสัยว่า” “รู้ว่า” เป็นต้น การใช้คำกริยาช่วย (Model verb) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คำที่แสดงทัศนภาวะมีความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์กับคำกริยา ซึ่งแสดง ความหมายเกี่ยวกับการกระทำ ในประโยคในฐานะส่วนขยายที่แสดงเจตคติที่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำกริยา

ตัวอย่างที่ 11 ผู้หญิงไทยที่ไปทำงานเมืองนอก คือพวกขายบริการ จะบอกว่าถูกเจ้าหลอกพา มาขายตัว ฉันเชื่อว่ามันเป็นไปไม่ได้ ส่วนมากพวกนี้ชอบพูดแบบนี้ ว่าถูกเจ้าหลอกมาขายตัว ก็เป็นเพราะว่า ผู้หญิงพวกนี้ก่อนจะมาทำงานก็ตั้งเป้าไว้สูงมาก ว่าจะต้องได้เงินเท่านั้นเท่านั้น จะต้องหาเงินกลับบ้าน ซื้อบ้าน ซื้อรถให้ได้ แต่พอเวลาทำงานจริง ๆ ก็มักจะช้ำใจจ รักสลาย ทำงาน 1 วัน พอได้เงินก็จะหยุดไป 1 อาทิตย์ รอให้เงินหมดซะก่อนแล้วค่อยไปทำใหม่

(Sawangduean, 2009, p. 91)

จากตัวอย่าง ผู้พูดได้แสดงความคิดเห็นของตนที่เชื่อว่า หญิงสาวชาวไทยที่อ้างถูกหลอกไปขายบริการทางเพศนั้น แท้จริงพวกเธอเหล่านั้นรู้อยู่แล้วเพียงแต่ว่าพวกเธอเหล่านั้นตั้งเป้าการทำงานไว้สูง เมื่อทำไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงอ้างว่าถูกหลอกมาขายบริการทางเพศ โดยผู้พูดใช้คำแสดงทัศนภาวะเชื่อว่า เป็นเพราะว่า จะต้อง จะต้อง จะ ประกอบการแสดงความคิดเห็นเพราะผู้พูดมีอาชีพเดียวกันกับผู้หญิงที่ถูกกล่าวถึงด้วย

ตัวอย่างที่ 12 ที่แม่จำปาพูดอาจเป็นจริงในบางส่วน แต่ส่วนหนึ่งที่มองเห็นมา เด็ก ๆ หลายคน เป็นแบบลูกแม่จำปา ที่ลูกของแม่จำปากัดฟันสู้ชีวิตเพราะเขาเห็นแม่ลำบากยากจน เขาจึงตั้งใจฝ่าฟันอุปสรรคทุกอย่างด้วยตัวของเขาเอง หากแม่รำรวยหรือมีความรู้สูงไม่แน่ว่าลูกแม่จำปาจะมาถึงขั้นนี้

(Sisukho, 2013, p. 63)

จากตัวอย่าง ผู้พูดได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแม่เลี้ยงเดี่ยวคนหนึ่งที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ลำบากส่งลูกสาวเรียนแพทย์ เธอกล่าวน้อยใจที่เธอยากจนทำให้ลูกต้องลำบาก หากเธอมีฐานะที่ดีกว่านี้ลูกของเธอคงได้ดีกว่านี้ ผู้พูดได้กล่าวปลอบใจเธอและใช้คำแสดงทัศนภาวะว่า อาจ หาก ไม่แน่ใจว่า ประกอบการแสดงความคิดเห็นนั้น

6. กลวิธีการกล่าวเกินจริง

การกล่าวเกินจริง (overstatement) Rakmanee (2008) กล่าวถึงการกล่าวเกินจริงว่าเป็นการย่ำความรู้สึกที่มีต่อความหมายนั้นให้เห็นเป็นเรื่องสำคัญหรือยิ่งใหญ่ ซึ่งสิ่งนั้น ๆ อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นจริงหรือไม่จริงจะเป็นความจริงก็ได้ การกล่าวเกินจริงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อเน้นย้ำความรู้สึกที่มีต่อความหมายนั้นให้เห็นเป็นเรื่องยิ่งใหญ่เพื่อสร้างอารมณ์และความรู้สึกให้รุนแรงเกินจริงโดยผู้เขียนมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหลอกลวงผู้อ่าน แต่เป็นกลวิธีที่ทำให้เกิดความงดงามทางภาษาเพื่อสื่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียน

ตัวอย่างที่ 13 ในตอนนี้ดูเหมือนสวรรค์ยังสงสารดิฉันบ้าง จึงส่งน้ำหวานที่เย็นชื่นใจมาปลอบใจก่อนที่ดิฉันจะจุกตายไปเสียก่อน ความหวานฉ่ำนั้นก็คือการเติบโตของลูกทั้งสองคน

(Buranabenchasathian, 2015, p. 181)

จากตัวอย่าง ผู้พูดเป็นแพทย์หญิงที่ถูกญาติของผู้เสียชีวิตตราหน้าว่าเป็นฆาตกร เธอบอกเล่าถึงความรู้สึกอัดอั้นตันใจที่ไม่สามารถปรึกษาหรือระบายความรู้สึกให้ใครฟังได้ เธอใช้คำกล่าวที่ว่าจุกตาย ซึ่งเป็นคำกล่าวที่เกินจริง จุก หมายถึง ก. อากาแน่นในอก Royal Institute (2011) ซึ่งความเป็นจริงแล้วความรู้สึกอัดอั้นตันใจไม่สามารถจุกตายได้

ตัวอย่างที่ 14 ฉันทึ่งถึงตอนโดนตำรวจจับครั้งแรกที่ญี่ปุ่น ด้วยข้อหาหลบหนีวีซ่าเพื่อการค้าประเวณี แต่เรือนจำในญี่ปุ่นขอออกเลยว่าจะไม่ต่างจากโรงแรม 3 ดาว

(Sawangduean, 2016, p. 38)

จากตัวอย่าง ผู้พูดถูกคุมขังในเรือนจำกลางกรุงเทพฯ ได้บอกเล่าถึงประสบการณ์ที่เคยถูกจับกุมและถูกคุมขังในเรือนจำที่ประเทศญี่ปุ่น และได้กล่าวว่าเรือนจำในญี่ปุ่นไม่ต่างจากโรงแรม 3 ดาว ซึ่งเป็นการกล่าวที่เกินจริง เนื่องจากเรือนจำหรือคุกเป็นสถานที่ซึ่งผู้ต้องขังหรือนักโทษถูกบังคับคุมขังและถูกปฏิเสธเสรีภาพต่าง ๆ สถานที่คุมขังมีสภาพแออัด ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกใด ๆ เหมือนบ้านหรือโรงแรม นักโทษต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการกล่าวว่าเรือนจำในญี่ปุ่นไม่ต่างจากโรงแรม 3 ดาว จึงเป็นการกล่าวเกินจริง

7. กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์

การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (Rhetorical question) คือ คำถามที่ไม่ต้องการจากผู้คำตอบ แต่เป็นการถามที่ผู้ผลิตมีวัตถุประสงค์เพื่อนำหรือมีความคาดหวังคำตอบจากผู้อ่านข้อความอยู่ในใจแล้ว (Phon Udom, 2005) ดังนั้น คำถามเชิงวาทศิลป์ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดและตระหนักถึงสิ่งที่ผู้ผลิตได้ถาม โดยที่ผู้ผลิตได้คาดหวังคำตอบไว้แล้วว่า คำตอบที่ได้จะต้องสอดคล้องและตรงตาม

ความต้องการที่ผู้ผลิตคิดไว้ อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่ผู้ผลิตได้นำเสนอไว้

ตัวอย่างที่ 15 หากภักงหนีตามผู้ชายไป พังคงอับอายฟ้าดินไม่รู้อะไรจะมองหน้าบรรพบุรุษได้อย่างไร ถ้าตายไปเจอหน้าย่านบสวรรค์จะอธิบายกับย่าว่าอย่างไร

(Tansakunrungrueang, 2008, p. 207)

จากตัวอย่าง ได้กล่าวถึงขงหญิงสาวชาวจีนที่มาทำงานในย่านคนจีนในเมืองไทย และมีน้องสาวที่กำลังหลงรักช่างหนุ่มโรงกลึง ด้วยความเป็นห่วงน้องสาวจึงทำให้คิดไกลและตั้งคำถามกับตนเองหากน้องสาวหนีตามชายคนรักไปจะมองหน้าบรรพบุรุษอย่างไรได้ ถ้าเธอตายไปจะอธิบายเรื่องที่เกิดขึ้นกับบรรพบุรุษที่อยู่บนสวรรค์อย่างไร คำถามเหล่านี้เกิดขึ้นหัวของเธอโดยที่ไม่ได้ต้องการคำตอบจากใคร

ตัวอย่างที่ 16 คำเดียวที่นึกออกในตอนนี่คือ ดิฉันรู้สึกเสียใจ ที่ทำดีแต่ถูกตราหน้าว่าเป็นฆาตกร ดิฉันไม่เข้าใจเลยว่าที่แพทย์คนหนึ่งเมื่อช่วยเหลือคนไข้ไม่ได้ ยื้อความตายไม่สำเร็จเป็นการจงใจฆาตกร เป็นคนเลวของสังคม นักกฎหมายไม่เข้าใจหรือว่าจิตใจของแพทย์มีแต่ให้ ต้องการช่วยเหลือคน ไม่ต้องการให้ใครสักคนต้องเจ็บป่วย ไม่ต้องการให้ใครสักคนต้องเสียชีวิตนี้มันอะไรกัน ใครก็ได้ช่วยตอบดิฉันหน่อย

(Buranabenchasathian, 2015, p. 119)

จากตัวอย่าง ผู้พูดน้อยใจที่ถูกญาติของคนที่ตนได้ดูแลรักษาอย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่ไม่สามารถยื้อชีวิตคนไข้ไว้ได้ ทำให้เธอถูกตราหน้าว่าเป็นฆาตกร เป็นคนเลวในสังคม เธอจึงตั้งคำถามเพื่อต้องการสื่อให้รู้ว่า เธอไม่ได้เป็นฆาตกร หรือเป็นคนเลวตามที่ญาติคนของไข้เข้าใจ

ตัวอย่างที่ 17 เพียงแต่หุดหงิดที่ป้าศรีดูถูกคนอาชีพเดียวกัน แล้วฉันก็เพิ่งรู้ว่าเดือดร้อนแทนสาวโรงงาน ฉันยอมรับอาชีพนี้ตั้งแต่เมื่อไหร่กัน ฉันไม่ชอบงานเย็บผ้าตั้งแต่แรก เดียวนี้ก็ยังไม่ชอบ ฉันอยากเรียนหนังสือ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่างานเย็บผ้าทำให้ครอบครัวฉันและคนอื่น ๆ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมทั้งช่วยให้ป้าศรีมีเงินส่งลูกชายเรียนด้วย แล้วจะมานั่งดูถูกอาชีพสุจริตของฉันทำไม

(Ratsameethong, 2017, p. 65)

จากตัวอย่าง ผู้พูดเล่าถึงเพื่อนร่วมงานในโรงงานเย็บผ้าของเธอมักพูดดูถูกอาชีพของตนเอง เธอจึงตั้งคำถามที่ต้องการสื่อให้เห็นว่า ทำไมไม่ต้องดูถูกอาชีพสาวโรงงานที่เธอและเพื่อน ๆ ป้าศรีผู้ที่ถูกกล่าวถึง ทั้งที่ความเป็นจริงอาชีพดังกล่าวทำให้ชีวิตของเธอและเพื่อน ๆ รวมถึงป้าศรีมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเช่นกัน

8. กลวิธีการใช้สัญลักษณ์

การใช้สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ถ้อยคำภาษาที่นักเขียนใช้แทนบางสิ่งบางอย่างซึ่งสิ่งที่ใช้แทนนั้นเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่เข้าใจความหมายดีว่าคืออะไร (Chitchamnon, 1984) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ไว้ว่า สัญลักษณ์ คือสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งกำหนดสมมุติให้ความหมายถึง อีกสิ่งหนึ่ง เช่น รูปหัวใจเป็นสัญลักษณ์ของความรัก หรือ สีดำเป็นสัญลักษณ์ของความเศร้า มลทินหรือความชั่วร้าย เสียงพูดของมนุษย์เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายที่ต้องการสื่อสาร เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 18 ย่าเลิกถักเปียสองข้างให้แข่งแล้วจับเอาผมทั้งหมดมาถักเป็นเปียเดี่ยวกลางหลัง แทน นั่นคือการประกาศว่าแข่งเป็นสาวเต็มตัวแล้ว และทุกคนที่เห็นก็จะรู้ทันที

(Tansakunrungrueang, 2008, p. 30)

จากตัวอย่าง การถักเปียของหญิงชาวจีน เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงสถานะของเด็กหญิงและหญิงสาวชาวจีน เด็กหญิงจะถักเปียสองข้าง เมื่อเด็กสาวมีประจำเดือนซึ่งแสดงว่าเด็กหญิงได้เริ่มเข้าสู่วัยสาว การถักเปียจะเปลี่ยนจากเปียสองข้างเป็นการเปียजूเดียวที่กลางหลัง เพื่อสื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยสาว

ตัวอย่างที่ 19 ฉันทึ่งเข้าใจหัวอกคุณแม่มารช้อยอย่างลึกซึ้งที่สุดเสียบุรุษชายละสามี่ รวมถึงผู้หญิงทั้งหลายที่ชอบสวมใส่ชุดอ่าจนกลายเป็นแฟชั่นบนเกาะนี้ แม้คนรักจะจากไปหลายสิบปี แต่พวกนางก็ยังคงสวมชุดอ่าอย่างเหนียวแน่น และจะสวมอยู่เช่นนั้นไปจนกระทั่งลมหายใจเอือกสุดท้าย

(Praphanthawee, 2013, p. 260)

จากตัวอย่าง ผู้พูดได้กล่าวถึงแม่สามี่ชาวต่างชาติที่ไว้อาลัยให้แก่บุรุษและสามี่ที่เสียชีวิต และผู้หญิงที่ชอบการสวมชุดสีดำซึ่งดูเหมือนแฟชั่น ของคนอาศัยบนเกาะแห่งหนึ่งในประเทศกรีซ และพวกเธอยังคงสวมอยู่ตลอดทั้งเวลาผ่านไปหลายสิบปีแล้วก็ตาม แสดงให้เห็นว่า การสวมชุดดำเป็นสัญลักษณ์แห่งการไว้อาลัยให้แก่คนรักของพวกเขา และยังสื่อให้เห็นความมั่นคงในความรักที่สะท้อนผ่านชุดแต่งกายสีดำ

ตัวอย่างที่ 20 หลายคนคงห่มน้ได้ฉัน โดยเฉพาะเง็กกับมู่และกลุ่มเพื่อน ฉันเห็นพวกเขาเบะปากไปตาม ๆ กัน แต่จะทำอย่างไรได้ ฉันถือคติว่า ก่อนจะเย็บเสื้อให้เร็วต้องเย็บสวยก่อน พอขึ้นมาข้างบน พี่มาลัยรีบมาถาม ฉันเลยอธิบายให้ฟัง ซึ่งพี่มาลัยก็ทำได้ เพราะไม่ใช่เรื่องยากเย็นเลยสักนิด

(Ratsameethong, 2017,p. 41)

จากตัวอย่าง ผู้พูดได้กล่าวถึงเพื่อนร่วมงานที่แสดงความไม่เห็นด้วย ไม่พอใจ และแสดงอาการอิจฉาที่สาวโรงงานคนที่กล่าวถึงผลการเย็บเสื้อที่สวยงามกว่า ทำให้เพื่อนร่วมงานเกิดความไม่พอใจ และเกิดอิจฉาจึงแสดงอาการเบะปากออกมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเบะปากเป็นการแสดงสัญลักษณ์ของความไม่พอใจไม่เห็นด้วย หรืออิจฉา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ผู้หญิงมักแสดงออกเพื่อสื่อของการไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษากลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงวรรณกรรมรางวัลชมนาด พบว่า วรรณกรรมรางวัลชมนาด ประเภทสารคดี ใช้กลวิธีทางภาษา 8 กลวิธี ได้แก่ 1. กลวิธีการใช้คำ การใช้คำเรียก คำเรียกชื่อบุคคล อาชีพของผู้หญิง ได้แก่ แม่ห้อง 2. กลวิธีการใช้อุปมา (simile) ในการเปรียบเทียบผู้หญิง ได้แก่ ผ่านสังเวียน ขวอนมยักษ์ที่มีหน้าอกเหมือนหลอด 3. กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ (metaphor) เปรียบผู้หญิงเป็นบางสิ่ง ได้แก่ ผู้หญิงมีความสวยเป็นอาวู ชีวิตคือการเล่นเกม ลูกผู้หญิง

เป็นวัจนวิทยา 4. กลวิธีการใช้มูลบท (Presuppositions) มูลบทประสมการณ์ ความเชื่อเดิมที่มีร่วมกันได้แก่ สุดท้ายก็กลับมาทำอาชีพเดิม บาปกรรม ผู้หญิงอีสานนั้นไขว่จะอ่อนแอ 5. กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ (Modality) ได้แก่ เชื่อว่า จะต้อง อาจจะ หาก ไม่แน่ใจว่า 6. กลวิธีการกล่าวเกินจริง (overstatement) ได้แก่ จุกตาย ไม่ต่างจากโรงแรม 3 ดาว 7. กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (Rhetorical question) ได้แก่ ไม่ว่างจะมองหน้าบรรพบุรุษได้อย่างไร จะอธิบายกับย่าวอย่างไร มีมันอะไรกัน ใครก็ได้ช่วยตอบหน่อย แล้วจะมาดูลูกอาชีพสุจริตของฉันทำไม และ 8. กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ได้แก่ ถักเปียสองข้าง ถักเปียเดี่ยวกลางหลัง สวมชุดดำ เบาะปาก เป็นต้น

จากการศึกษากลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นวรรณกรรมรางวัลชมเชย ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้ 1. กลวิธีการใช้คำ การใช้คำเรียก คำเรียกชื่อบุคคล อาชีพของผู้หญิง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Angsuwiriya (2008) Rungrueang ying (2017) คือ การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้หญิง คำศัพท์ที่แสดงการกระทำหรือพฤติกรรม คำเรียกผู้หญิงที่บอกความสัมพันธ์ และคำเรียกผู้หญิงที่บอกคุณสมบัติความเป็นหญิง สะท้อนตัวตนความเป็นผู้หญิงและความเท่าเทียมทางเพศในสังคม 2. กลวิธีการใช้อุปมา เพื่อเปรียบเทียบผู้หญิง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chaemwong et al. (2015) ที่แสดงการเปรียบเทียบกับบางสิ่งเพื่อสะท้อนคุณสมบัติบางประการของผู้หญิง 3. กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Angsuwiriya (2008) Rungrueang ying (2017) พบว่าผู้หญิงถูกเปรียบเทียบเป็นสัตว์และสิ่งของเครื่องใช้ สะท้อนให้เห็นสภาพและวิถีชีวิตของผู้หญิง 4. กลวิธีใช้มูลบท ผลการศึกษา สอดคล้องกับ Angsuwiriya (2008) Rungrueang ying (2017) ที่อธิบายว่า การใช้ภาษาเพื่อให้เห็นถึงความจริง และความเชื่อของผู้หญิงในสังคมนั้น ๆ 5. กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ ผลการดังกล่าวศึกษา สอดคล้องกับ Angsuwiriya (2008) Rungrueangying (2017) พบว่า การใช้คำที่ทัศนภาวะเพื่อบอกทัศนภาวะ ส่วนบุคคลของผู้หญิง เช่น ต้อง จะต้อง เชื่อว่า เพื่อสะท้อนความคิดและความเชื่อในมุมมองของผู้หญิง 6. กลวิธีการกล่าวเกินจริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chaemwong et al. (2015) ปรากฏ การใช้คำที่กล่าวอ้างเกินความเป็นจริงเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟัง 7. กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ สอดคล้องผลการศึกษาของ Angsuwiriya (2008) และ Rungrueangying (2017) พบการใช้คำถามเพื่อเรียกร้องสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรมหรือความสนใจ และ 8. กลวิธีการใช้สัญลักษณ์ ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะเด่นที่แสดงถึงความเป็นผู้หญิงผ่านสัญลักษณ์ทั้งด้านพฤติกรรมการแสดงออกทางกาย และสัญลักษณ์อื่น

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสะท้อนอุดมการณ์ความเป็นหญิงในวรรณกรรมรางวัลชมเชย และภาษา ยังสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้หญิง การเสนอความจริงในบทบาทหน้าที่และพื้นที่ในการสร้างการรับรู้ในประเด็นความเป็นหญิง ได้แก่ อุดมการณ์ความเป็นหญิงกับการสร้างความยอมรับ อุดมการณ์ความเป็นหญิงกับบทบาทความเป็นแม่ อุดมการณ์ความเป็นหญิงกับความรัก อุดมการณ์ความเป็นหญิงกับการศึกษา และอุดมการณ์ความเป็นหญิงกับบทบาททางสังคม เพื่อสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและเพศหญิง ที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมในมุมมองที่หลากหลายทั้งในอดีตและปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนแง่มุมกลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นหญิงวรรณกรรมรางวัลชมนาด ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในวรรณกรรมหรือตัวบทประเภทอื่น โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษาเพื่อสะท้อนอุดมการณ์ความเป็นหญิงที่หลากหลายยิ่งขึ้น

References

- Angapanichkit, C. (2018). **Discourse Analysis** (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Angsuwiriya, C. (2008). **Femininity in Sattrisan magazine (1948-1996): A study of relationship between form and meaning** (Master's thesis). Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Chaemwong, W. (2015). **Linguistic strategies in discourse of advertising of cosmetics in Thai** (Research Report). Rajamangala University of Technology Rattanakosin. (In Thai)
- Chitchamnong, D. (1984). **Thai aesthetics**. Bangkok: KhLetthai. (In Thai)
- Hongladarom, K. (2000). **Discourses on ethnic minorities in Thailand : A study of the Relationship between form and meaning** (Research Report). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- la-manon, C. (2006). **Interaction between language, discourse, and identity of HIV inflected patient: A Nexus analysis**. In K. Hongladarom & C. la-manon (Eds.), **Looking at Thai society through literature**. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Kanyarat, K. (2013). **Differences between men and women in relationship advisory discourse on salaprachakhom webboard on www.pantip.com: a critical discourse analysis** (Master's thesis). Chulalongkorn University. (In Thai)
- Masawisut, N., Sajjaphan, R. & Sukphanit, T. (2010). Man and Woman. In **A course syllabus on Thai Thought**. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)

- Phakdeephassook, S. (2010). **A discourse on femineity in health and beauty magazine in Thai (Research Report)**. Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Phong Udom, R. (2005). **A relationship between language and beauty value: A discourse study of advertising of cosmetics in Thai (Master's thesis)**. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Rakmanee, S. (2008). **Language of Literary Arts (3rd ed.)**. Bangkok: Sai Nam Chai. (In Thai)
- Royal Institute. (2011, February 12). **Royal Dictionary of Thai Language**. Retrieved from <https://dict.longdo.com>. (In Thai)
- RungruengYing, P. (2017). **A discourse and identity of lesbians in @Tom actz Magazine (Master's thesis)**. Mahasarakham University. (In Thai)
- Sawatburi, O. (1990). **Counselling column in Thai magazine in reflecting role and status of Thai women (Master's thesis)**. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Worakhot, S. (1999). **Feminism in novel of Sriburapha (Master's thesis)**. Mahasarakham University. (In Thai)